

РЮНОСКЕ АКУТАГАВА УБИЙСТВО ВЪВ ВЕКА НА ПРОСВЕЩЕНИЕТО

Превод от японски: Дора Барова, 1986

chitanka.info

УБИЙСТВО ВЪВ ВЕКА НА ПРОСВЕЩЕНИЕТО^[0]

Долуизложеното е предсмъртното писмо на покойния доктор, нека го наречем тук, Китабатаке Гиичиро, което неотдавна ми предостави любезно един човек, фигуриращ в разказа под фиктивното име граф Хонда. Не виждам необходимост да разкривам истинското име на доктор Китабатаке, тъй като едва ли някой вече си го спомня. Впрочем и аз го чух за пръв път, откакто се сблжих с графа, който ми разказа множество твърде интересни истории от първите години на Мейджи. Писмото дава известна представа за личността, характера и поведението на доктора. Позволявам си да добавя няколко случайно дочути факта, като например че навремето доктор Китабатаке бил много известен специалист по вътрешни болести и едновременно с това почитател и познавач на драматичното изкуство, проповядващ радикални идеи за неотложното модернизиране на националния театър. Той написал дори комедия в две действия върху събитията от периода Токугава^[1], като за целта преработил част от „Кандид“ на Волтер. От снимката му, правена в ателието на Китанива Цукуба^[2], ни гледа джентълмен с английски бакенбарди и представителна външност. По думите на граф Хонда доктор Китабатаке превъзхождал физически дори европейците и още от момче се славел с предприемчивостта си и невероятната енергия, с която довеждал докрай всяко начинание. За личността и характера му не е трудно да се съди и от почерка на предсмъртното писмо — едри, изписани със замах йероглифи в стила на Джен Бандзяо.^[3]

Преди да го публикувам, си позволих дързостта да направя някои допълнения. По онова време например все още не е имало титли, но аз наричам Хонда и съпругата му — графа и графинята^[4]. Иначе това,

което ще прочетете по-долу, е точно копие на оригинала с неговия автентичен дух и съдържание.

* * *

Ваше високоблагородие граф Хонда! Скъпа графиньо!

Преди да се разделя с живота, искам да ви изповядам позорната тайна, която вече три години крия дълбоко в душата си, и да разголя пред вас недостойното си и непроситимо деяние. Бих бил неизказано щастлив, ако след като прочетете предсмъртните ми думи, изпитате поне капчица съчувствие към мен, покойния. Ала не ще се обидя, ако ме сметнете за умопобъркан, който заслужава поругание дори след смъртта си. Това, което искам да ви призная, звучи наистина достатъчно невероятно, за да ви накара да мислите, че съм си загубил разсъдъка. Уверявам ви обаче, че макар през последните няколко месеца да страдам от мъчително безсъние, съзнанието ми не е помътнено, дори е много по-изострено от всякога, тъй че си давам съвсем ясна сметка за постъпките си. Умолявам ви да възродите в паметта си нашите вече двадесетгодишни отношения (не смея да ги нарека приятелство) и да не изпитвате опасения относно психическото ми здраве, защото в противен случай предсмъртната ми изповед, в която искам да изложа на показ бездънната си низост, ще се превърне в никому ненужно парче хартия.

Почитаеми графе! Графиньо!

Аз съм зловреден и заслужаващ презрение човек, извършил веднъж убийство и замислял да извърши отново същото страшно престъпление. На всичко отгоре (представям си безкрайното ви удивление) не само замислях, а и насмалко не убих особено близък на един от двама ви човек. Смятам за необходимо тук още веднъж да ви предупредя, че разсъдъкът ми не е помрачен и всичко, което пиша, е истина от начало до край. Вярвайте на думите ми и не възприемайте тези няколко листа, изписани преди смъртта — единственото възпоменание за моя живот — за нелеп брътвеж на безумец.

Нямам възможност да се впускам в многословни описания на психическото си състояние. Малкото останало време ми налага по-скоро да разкажа какво ме накара да извърша убийство, как

осъществих намерението си и в каква особена душевна криза изпаднах впоследствие, когато всичко свърши. Господи, боже мой! И сега помня ясно как сгрях с дъха си втвърдилият се туш, как поставих разтреперан листа пред себе си и се опитвах напразно да заглуша ужаса в душата си. Защото, да тръгна по следите на своето минало, означава да го преживея повторно. И ето че отново кроя план за убийство, отново го извършвам и отново съм принуден да преживея агонията от последната година. Питам се дали ще издържа. Моля се на нашия спасител Исус Христос, от когото се отрекох преди години. Нему се моля да вдъхне сили на душата и ръката ми...

Още като малък се влюбих в своята братовчедка, сега графиня Хонда (простете, графиньо, че говоря за вас в трето лице), а по баща Канроджи Акико. Необходимо ли е да се връщам назад в годините и да изброявам всички щастливи мигове, които преживях край нея? Едва ли, защото само ще ви отегча. Ще си позволя да приведа един-единствен пример — лъчезарен спомен, който тая ревностно в сърцето си. Тогава бях на шестнадесет години, а Акико нямаше и десет. Един прекрасен майски ден двамата играехме под глициниите на моравата пред техния дом. Акико попита дали мога да се задържа дълго на един крак. Отвърнах, че не мога, и тогава тя вдигна крак, хвана с ръка пръстите си, повдигна грациозно другата си ръка и, пазейки равновесие, остана дълго-дълго в тази поза. Лилавите глицинии си играеха с лъчите на пролетното слънце, а под тях, като изящна статуетка, стоеше съвършено неподвижна Акико. Картината — Акико през тези няколко мига — и досега е като че пред очите ми. Обръщам мислено взор назад и с изненада откривам, че съм я обичал от все сърце още тогава, когато я видях застинала под глициниите. Любовта ми ставаше все по-неудържима, мислех само за братовчедка си и почти забравих уроците, ала така и не събрах смелост дори да ѝ намекна за чувствата си. Минаха няколко дълги като вечност години, през които ту потъвах в мрак, ту изплувах на ярка слънчева светлина; ту плачех, ту се смеех. А когато навърших двадесет и една, татко ме изненада с решението си да ме изпрати в далечния Лондон, за да се изуча за лекар — наша традиционна потомствена професия. Исках на раздяла да разкрия пред Акико любовта си, но в нашето семейство се съблюдаваше най-строгий принципът да не даваш израз на чувствата си, освен това бях възпитан в конфуциански дух и се боях от упреци, че

нарушавам приличието, тъй че заминах за Англия с натежало от мъка сърце.

Нужно ли е да споменавам колко често през трите години в Лондон си спомнях, разхождайки се из Хайд парк, за застиналата под лилавите глицинии Акико или колко нещастен и самотен се чувствавах в далечната чужда страна, когато бродех по булевард Пал Мал? Розовите мечти за нашия щастлив семеен живот разсейваха донякъде мъката ми. Но когато най-сетне се завърнах в Япония, с ужас разбрах, че Акико е вече съпруга на банковия директор Мицумура Кьохей. Първата ми мисъл бе да се самоубия, но за беда вроденото ми малодушие и християнската вяра, която бях приел в Англия, парализираха ръката ми. Ах, ако знаете колко се измъчвах! Сетне реших да замина повторно за Англия. Вероятно си спомняте как разгневих баща си, нали? Ала аз бях в такова състояние, че Япония без Акико не ми се струваше вече моя родина. Напротив, вярвах, че вместо да влача жалката участ на психически съкрушен несретник, и то във вече чужда на сърцето ми страна, по-добре ще е да се запиляя самотен из чужди земи с томче „Чайлд Харолд“ и да оставя костите си в някой неведом край на света. Но семейните обстоятелства не само провалиха плановете ми да замина за Англия, но ме приковаха към кабинета в болницата на баща ми, където в качеството си на завършил в чужбина специалист всеки ден, без минутка отдих, приемах безброй пациенти.

Тогавя потърсих утеха и упование в бога с надеждата той да ме изцери от безнадеждната ми любов. Бях се сблизил с английския мисионер Хенри Таунсенд, който живееше в Цукиджи^[5]. Тъкмо той — един приятел, когото ми е трудно да забравя — ми прочете и разтълкува няколко глави от Библията, в резултат на което след страшна и мъчителна борба любовта ми към Акико се преобрази постепенно в пламенно и в същото време уравновесено братско чувство. Спомням си нашите разговори за бога, за божествената любов и за човешката; полемиките продължаваха до полунощ и аз се прибирах сам по безлюдните улици на Цукиджи. Прочувствените ми думи навярно ще ви разсмеят, но аз често отправях взор към яркия полумесец над притихналите къщи и в душата си се молах горещо на бога за щастието на братовчедка си. Случваше се обаче да не съумея да спра горчивите си ридания.

Не намирах сили да си обясня дали преломът в душата ми се дължи на „примирение пред неумолимата съдба“, или е продиктуван от съвършено друга причина, но в едно нито за миг не се съмнявах: че новите чувства на братска обич бяха излекували сърдечната ми рана. След завръщането си от Англия известно време избягвах панически да споменавам дори имената на Акико и съпруга ѝ. Но окрилен от новите си чувства, започнах да изпитвам желание да се сближа с тях, тъй като си въобразявах наивно, че терзанията ми ще се разсеят и ще се успокоя напълно, щом се убедя със собствените си очи, че двамата са истински щастливи.

Тъкмо тази убеденост ми помогна да се запозная със съпруга на Акико — Мицумура Къохей. Случаят ни срещна на трети август през единадесета година на Мейджи^[6] по време на зарята край моста Ръогоку; бяхме представени един на друг от мой приятел и прекарахме заедно вечерта в ресторанта Манбачи с гейши, пиене и веселба. Дали наистина се забавлявах? Струва ми се, че имах по-скоро повод да страдам. Ето какво съм записал в дневника си: „Чувствувам, че се задушавам от ярост и мъка при мисълта, че Акико е жена на този безсрамен развратник Мицумура. Вярно, че бог ме научи да гледам на нея като на своя сестра. И все пак защо е допуснала да попадне в ръцете на такъв скот? Не, не мога повече да понасям подлостта на този безсърдечен и коварен бог! Кой би намерил сили да отправи взор към небесата и да зове името божие, когато любимата или сестра му търпят оскърбления от ръцете на тиранин? Отсега нататък няма да възлагам надежди на бога, а сам ще избавя сестра си Акико от похотливия демон!“.

Сега, когато пиша предсмъртната си изповед, отново си припомням онази отвратителна вечер. Пред очите ми изплуват синкавата мъгла над реката, безбройните алени фенери и пъстроцветният керван от лодки. Господи, до сетния си дъх ще помня ярките пламъци на ракетите, които с блясъка си озаряваха половината небе; и онази пияна свиня Мицумура. Той се бе излегнал върху рогозката и прегърнал с дясната си ръка една стара гейша, а с лявата — друга, съвсем млада, почти дете, ревеше с пълно гърло такива мръсни песнички, че ми идеше да си запуша ушите. Спомням си дори трите герба на черното му копринено хаори, които изобразяваха преплетени стебълца джинджирил. Тъкмо тогава, същата онази вечер, когато

наблюдавах зарята от ресторант Манбачи, за пръв път ми хрумна мисълта да го убия. Тя се роди не просто от ревност, а бе продиктувана от законно възмущение — преливах от желание да накажа покварата, да залича непочтеността.

Оттогава започнах да следя тайно Мицумура, за да се убедя наистина ли е такъв развратник, какъвто ми се бе сторил при първата ни среща. За щастие, сред познатите си имах и няколко журналисти, от които чух невероятни истории за престъпните му прелюбодеяния. Пак по това време моят уважаван колега и приятел Нарушима Рьохоку^[7] ми разказа как Мицумура прелъстил някакво невръстно момиче — гейша от Гион в Киото, и с това причинил смъртта ѝ. На всичко отгоре научих, че този изверг, комуто прилягаше единствено определението „напаст божия“, си позволявал да се държи със своята съпруга Акико — олицетворение на женската преданост и целомъдрие — като с презряна слугиня. Постепенно стигнах до убеждението, че самото съществуване на Мицумура поставя в опасност моралните устои на нашето общество, тъй че унищожението му би помогнало на възрастните и би утешило младите. Едва след като осъзнах това, решението да убия Мицумура започна постепенно да се превръща в реален план.

Ала въпреки всичко все още се колебаех дали да осъществя замисъла си, когато, за щастие или за беда, точно тогава съдбата ме срещна с моя приятел от детинство граф Хонда. Една вечер в чайната Кашивая в района Хокудзо той ми разказа на чашка покъртителната история на своята любов. Така за пръв път узнах, че Хонда и Акико били сгодени, но Мицумура разтрогнал годежа с помощта на парите си. Възмущението ми нямаше граници. И сега не мога да си спомня без погнуса вероломството на Мицумура, за което чух от графа под светлината на самотната газена лампа в една от стаичките на чайната със спуснати изрисувани бамбукови щори. Но си спомням съвсем отчетливо как в рикшата на път за къщи се сетих внезапно, че Хонда и Акико са били сгодени, и изведнъж ме обзе неизразима скръб. Позволете ми отново да цитирам извадки от своя дневник.

„След тазвечерната среща с графа решавам да не отлагам нито час решението си да убия Мицумура. Разказът на моя приятел ми подсказа недвусмислено, че той и Акико са били не само сгодени, но очевидно наистина се обичат. (Сега разбирам защо графът е все още

неженен.) Убия ли Мицумура, пред Хонда и Акико няма да има особени препятствия да свържат живота си. Изглежда, че и небето ми помага — Акико и досега не е ощастливила Мицумура с рожба. Трудно сдържам задоволството си при мисълта, че ако премахна отвратителното чудовище Мицумура, щастието рано или късно ще се усмихне на милите на сърцето ми граф Хонда и Акико.“

И така, аз се заех да осъществя плана си. Мислих дълго, подготвих се старателно, докато най-сетне избрах най-удачното място и най-подходящото средство за убийството. Не е нужно, струва ми се, да описвам всички подробности. Сигурно си спомняте, че на дванадесети юни през дванадесета година от Мейджи^[8] внукът на негово величество германския император удостои с посещението си театър Шинтомидза^[9]. Освен това си спомняте, разбира се, че същата вечер на връщане от въпросното представление Мицумура най-неочаквано издъхна в каретата си. Достатъчно е да ви кажа, че там, в театъра, един лекар на средна възраст внуши на Мицумура, че има доста нездрав цвят на лицето, и го склони да изпие таблетка. А сега се опитайте да си представите лицето на лекаря. Той стоеше пред дървената порта на Шинтомидза и облян от щедрата кървавочервена светлина на фенерите, изпровождаше с поглед отдалечаващата се под проливния дъжд карета на Мицумура. В душата му бушуваха с еднаква сила и вчерашната ярост, и днешната радост; от гърлото му се откъсваше ту смях, ту стон и той бе съвсем загубил усет за пространство и време. А когато на път към къщи шляпаше като обезумял в калта и не преставаше да се смее и ридае, устните му шепнеха безспир едно и също име: Акико.

„Цяла нощ не мигнах и ходех напред-назад из кабинета. Не мога да разбера дали душата ми ликува, или страда. Обладан съм от някакво особено остро и силно чувство, което ми е трудно да назова, но което не ми дава ни секунда покой. На масата стои бутилка шампанско. И букет от рози. А край тях — кутийката с таблетките. Струва ми се, че на моето необикновено пиршество от едната ми страна седи ангел, а от другата — дяволът...“

Никога не съм бил по-щастлив, отколкото през следващите няколко месеца. Както и предполагах, съдебномедицинската експертиза установи, че смъртта е настъпила в резултат на мозъчен кръвоизлив. Тленните останки на Мицумура потънаха незабавно в

непрогледния мрак на пръстта на дълбочина шест шаку и се превърнаха в храна на червеите. С една дума, бях извън всякакво подозрение. Освен това разбрах, че след смъртта на съпруга си Акико за пръв път от много години дошла на себе си и се почувствувала човек. Преливащ от задоволство, продължих да лекувам безбройните си пациенти, а в свободното си време се отдавах на насладата да посещавам заедно с граф Хонда театър Шинтомидза, защото твърде често ме обземаше желание отново да видя светлините на сцената и ложите на това паметно за мен бойно поле, където бях удържал последната решителна победа.

Щастието ми продължи само няколко месеца. С всеки изминат ден все по-ясно осъзнавах, че тепърва ми предстои да водя неравен двубой с най-омерзителното изкушение в живота си. Липсва ми мъжество да ви разкажа колко жесток бе този двубой и как ме доведе постепенно до смъртта. Впрочем и сега, когато пиша своята изповед, отново съм принуден да влизам в смъртна схватка с наподобяващото хидра изкушение.

Ако проявявате желание да се запознаете макар и бегло с изпитанията, на които бях подложен, прочетете моля ви следните извадки от дневника ми:

„... октомври. Акико няма дете от Мицумура и е свободна да напусне дома му. Не съм я виждал от шест години, но мисля скоро да я посетя заедно с граф Хонда. След завръщането си от Англия не й се обадох отначало заради себе си, а впоследствие, защото се опасявах, че ще я разстроя, и така всичко се проточи до ден-днешен. Дали очите й са все така лъчезарни като преди шест години?“

„... октомври. Днес минах да взема графа, за да отидем за пръв път у Акико, и потресен разбрах, че той ме е изпреварил и двамата са се виждали вече няколко пъти. Интересно защо не ми е споменал нищо и като че дори ме отбягва. Стана ми ужасно неприятно и под предлог, че ме очаква болен, побързах да си тръгна. Предполагам, че след това графът е отишъл сам при нея.“

„... ноември. Гостувах на Акико заедно с граф Хонда. Намирам я посърнала, макар че не е никак трудно да откриеш приликата с някогашното, застинало под лилавите глицинии момиченце. Господи, най-сетне я видях! Но защо душата ми се свива от непоносима болка? Не разбирам причината и още повече се измъчвам.“

„... декември. По всичко личи, че графът възнамерява да се ожени за Акико. С една дума, онова, което целях с убийството на съпруга ѝ, е на път да се увенчае с успех. Но защо... защо ми е така трудно да се отърся от необяснимото болезнено чувство, че отново я губя?“

„... март. Разбрах, че сватбата на граф Хонда и Акико е насрочена за края на годината. Моля се този ден да настъпи по-скоро, защото иначе никога няма да се избавя от болезненото чувство, че я губя.“

„Дванадесети юни. Бях сам в Шинтомидза и дори по време на представлението се усмихвах със задоволство при мисълта, че на същия този ден преди година прелюбодеецът получи заслужено възмездие от ръката ми. Ала на път към къщи внезапно се размислих над подбудите да убия Мицумура и в потресението си забравих накъде вървя. Защо го убих? Заради граф Хонда ли? Заради Акико ли? Или заради себе си? В състояние ли съм да отговоря?“

„... юни. Тази вечер тримата с графа и Акико отидохме да погледаме как пускат фенери по река Сумидагава. Уличните светлини проблясваха в прозорците на каретата и лъчезарните очи на Акико изглеждаха още по-очарователни. Омаян, аз съвсем забравих за присъствието на графа. Ала сега не е време да пиша за това. Граф Хонда се оплака неочаквано от болки в стомаха, аз бръкнах в джоба си за лекарство и напипах кутийката с таблетките. Смайването ми нямаше граници — бяха «онези таблетки». Защо тази вечер се оказаха в джоба ми? Случайно ли? Господи, как ми се иска да е наистина случайно! Ами ако не е така?“

„... август. Поканих графа и Акико на вечеря в дома си. През цялото време не успях да се избавя от мисълта за таблетките в джоба ми. Имам чувството, че в душата ми се спотайва неведомо и за самия мен чудовище.“

„... ноември. Най-сетне графът и Акико се ожениха. Преливам от яростно възмущение от себе си. Същото изпитва дезертиралият от бойното поле воин заради проявено някога малодушие.“

„... декември. Графът ме повика с молба да го прегледам. Акико, която не се отделя от постелята му, обясни, че през нощта вдигнал висока температура. Установих обикновена простуда и веднага се върнах вкъщи, за да му направя лекарство. Но през двата часа, докато

го правех, кутийката с «онези таблетки» ме подлагаше на страшно изкушение.“

„... декември. През нощта сънувах кошмар — че съм убил графа. Цял ден не мога да разсея мъката в душата си.“

„... декември. Най-сетне осъзнах, че за да не убия графа, трябва да пожертвувам себе си. А Акико?“

Почитаеми графе! Графиньо!

Това са някои извадки от моя дневник. Макар и откъслечни, надявам се, че те ще ви помогнат да разберете мъчителните ми душевни терзания дни и нощи наред. Длъжен съм да умра, за да не погубя вас, графе. Мога, разбира се, да се спася, като ви пожертвувам, ала в такъв случай как бих могъл да обясня защо убих Мицумура. Предположението, че действувах, ръководен от неосъзнат егоизъм, ме изпълва с ужас, защото руши човека в мен, моя морал, нравственост и схващания. Не мога да го понеса! По-добре да се самоунищожа, отколкото да претърпя духовен крах. Затова в името на собственото си „аз“ тази нощ ще прибегна до въпросното лекарство и ще споделя съдбата на някогашната своя жертва.

Почитаеми графе! Графиньо!

Сега знаете причината и когато предсмъртните ми думи попаднат в ръцете ви, аз ще съм бездиханен труп. Реших преди смъртта да ви изповядам докрай тайната на позорното си съществуване, за да се оневиня поне отчасти. Ако заслужавам презрението ви — презрете ме; ако заслужавам жалостта ви — съжалете ме! Самият аз се ненавиждам и okayвам, затова се оставям охотно на вашето презрение и състрадание. Сбогом! Оставям писалката. Ще повикам карета и ще отида на театър в Шинтомидза. След първата част на спектакъла ще глътна няколко от „онези таблетки“ и отново ще седна в каретата. Сега, разбира се, е друг сезон, но за щастие мокрият сняг ще ми напомни за проливния дъжд от онзи ден в началото на лятото. После и аз като отвратителната свиня Мицумура ще наблюдавам стрелкащите се край прозореца на каретата улични светлини и ще се вслушвам в шума на барабанещите по покрива й капки вечерен дъжд. Няма да съм успял да се отдалеча много от театъра, когато диханието ми ще секне. На следващата сутрин, преди още да сте получили писмото ми, вие ще разгърнете вестника и ще прочетете известието, че доктор Китабатаке Гиичиро е

починал внезапно от мозъчен кръвоизлив в каретата си на връщане от театър.

Сбогом! Бъдете здрави и щастливи! Вечно предан вам слуга:

Китабатаке Гиичиро

Юни 1918 г.

[0] Период на „Просвещението“ в Япония са наричали 70-те и 80-те години на миналия век, тоест периода непосредствено след незавършената буржоазнодемократична революция Мейджи от 1868 год., когато Япония отваря широко вратите си за чуждата, преди всичко — западната, цивилизация и започва етап на стремителна „европеизация“. (Вж. Предговора — стр. 8). — Бел.р. ↑

[1] Периодът Токугава (началото на XVII — първата половина на XIX век) — период на късното средновековие, когато страната се управлява от третата шогунска династия Токугава. — Бел.р. ↑

[2] *Китанива Цукуба* (1841–1887) — известен японски фотограф. — Бел.р. ↑

[3] *Джен Бандзяо* (1693–1716) — китайски поет, призоваващ към разчупване на формата на традиционното стихосложение и към свобода в поетичния изказ; известен е и като калиграф. — Бел.р. ↑

[4] През 1884 г. в Япония бива въведена система на благороднически титли по подобие на Европа. — Бел.р. ↑

[5] *Цукидзи* — токийски район, в който са живеели чужденците. ↑

[6] 1878 г. — Б.р. ↑

[7] *Нарушима Рьохоку* (1837–1884) — известен обществен деец и журналист през първите години на периода Мейджи. ↑

[8] 1879 г. — Б.р. ↑

[9] Става дума за Вилхелм II (1859–1914), внук на тогавашния кайзер Вилхелм I. През 1879 год. посещава Япония, като на 4 юни удостоява с посещението си театрално представление на най-реномирания по онова време токийски театър „Шинтоmidза“. — Бел.р. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.